

**TEMA:
UTBILDNING**

- valfaktabäfte valet 2018

 UNG VÄNSTER

Inledning

Skolan är både en politisk fråga och en arena för kamp. Skolan är speciell på det sättet att de flesta vi träffar på under valrörelsen kommer att vara elever och alla kommer ha egna erfarenheter av skolan. Därför är det extra viktigt att vara ödmjuk och inte komma utifrån och berättat hur det är. Vår roll är att öka missnöjet och blåsa under konflikter om till exempel resurser som finns på skolan. Vi är för elevdemokrati och vill att eleverna ska få mer makt på sina skolor. Vi ska se vilka problem som finns och prata om de bakomliggande orsakerna men framförallt om hur elever själva kan ta striden för lösningarna.

Gymnasieskolan

I dagens gymnasieskola får eleverna välja mellan en mängd olika nationella program varav bara en tredjedel är högskoleförberedande. Det är endast de högskoleförberedande programmen som automatiskt ger behörighet till högre utbildning på universitet och högskola. Det innebär att tröskeln för högskolestudier har blivit högre för de som inte själva har föräldrar som pluggat på högskolan. Dagens gymnasieskola innebär att man i stor utsträckning blir bunden av det val man gör vid 16 års ålder, framförallt om man väljer ett yrkesförberedande program.

Alliansregeringen 2006-2014 lyckades åstadkomma stora förändringar till överklassens fördel även inom skolväsendet. Långvariga nedskärningar, privata företags utarmning och en minskad likvärdighet, det fria skolvalet och gymnasiereformen från 2011 har på olika sätt förändrat skolan i grunden. Riktningen har varit tydlig. Istället för att vara en skola för alla, har den svenska skolan allt mer gått mot att agera sorteringsmekanism vars huvud-

uppgift är att generera privata vinster, dela upp arbetskraften och upprätthålla det rådande systemet. Det är en utveckling som gynnar överklassen, men som slår mot alla oss andra. Nedskärningar i personal har till stor del inneburit att lärares tid till att lära ut har ersatts av prov, betyg och kontroller i lägre åldrar.

Det har också skett en förändring i hur utbildningen organiseras där den blivit mer individualiserad och skolan individbaserad. Det är upp till varje elev att bevisa att hen lärt sig tillräckligt för att kunna bli godkänd. Istället för examinationer och betyg kräver UngVänster mindre klasser, fler lärare och mer specialpedagoger i skolan. Alla elever ska ha rätt till den hjälp de behöver för att klara skolan. Hög frånvaro, koncentrationssvårigheter och annat som försvårar utbildningen för elever har ofta en tydlig koppling till psykosocial arbetsmiljö eller stressfaktorer från andra delar av ens vardag.

Gymnasiereformen från 2011 var enligt högern en skiftning från Socialdemokraternas "flumskola" till en "kunskapsskola". I realiteten innebar införandet av reformen ett helt nytt, hårdare betygssystem, och att betyg ges från tidigare åldrar. Den ställde hårdare krav på elevers närvaro och tog bort högskolebehörigheten från yrkesprogrammen. I och med gymnasiereformen hindras elever som läser barn- och fritidsprogrammet att plugga vidare till förskolelärare, och programmet vård och omsorg ger inte behörighet att studera vidare till sjuksköterska. I praktiken innebär det här att tröskeln för högskolestudier blivit ännu högre för de som inte har föräldrar som själva har en akademisk utbildning.. Att inte ha möjlighet att vidareutbilda sig eller skola om sig försvagar ens ställning på arbetsmarknaden.

Högern motiverade den nya gymnasieskolan med att de prioriterar yrkesutbildning och praktiska kunskaper framför teoretiska ämnen.

I själva verket gör de det motsatta. Att ta bort viktiga ämnen från utbildningarna i yrkesprogrammen leder inte till högre status utan bara till att elevernas möjligheter begränsas.

Samtidigt som GY11 sattes i bruk med ökande stress och prestationskrav kunde vi se hur den psykiska ohälsan ökade och kröp allt längre ner i åldrarna. Idag vet vi att den psykiska ohälsan ökat med 100% bland barn i åldrarna 10-17 bara de senaste tio åren. Det är en ökning som inte går att frikoppla från att vi under samma tidsperiod helt förändrat den del av skolsystemet där barn i dessa åldrar tillbringar majoriteten av sin tid. Kontroller och ordningsbetyg löser inte den psykiska ohälsan eller stök i klassrummet, utan det som krävs är en utbyggd och tillgänglig elevhälsa.

Skolhälsovården är ett av de områden som fått utstå störst nedskärningar då skolan fått mindre resurser, och det är vanligt att psykologer, kuratorer och skolsköterskor bara är på plats vissa dagar i veckan. Tillgänglighet för alla elever samt förebyggande arbete är i många fall en omöjlighet. Skolhälsovården behöver rustas upp och framför allt krävs mer heltidsanställd personal. Nedskärningen i elevhälsan drabbar tjejer extra hårt

Yrkesprogrammen

De som går på yrkesprogrammen i gymnasiet kommer i framtiden utföra arbeten som är helt avgörande för att vårt samhälle och våra liv ska fungera. Man kommer att bygga husen vi ska bo i, laga våra bilar och ta hand om våra föräldrar när de blir gamla. Ändå har yrkesprogrammen i praktiken monterats ned under lång tid. När den allmänna behörigheten till högskolestudier togs bort från yrkesprogrammen ledde det till att antalet sökande minskade kraftigt. Ung Vänster vill att den allmänna behörigheten på yrkesprogrammen återinförs. Gymnasieskolan ska inte bygga upp återvändsgränder och de som har gått ett yrkesprogram

måste få de kunskaper man behöver för att ha en stark ställning på arbetsmarknaden. Idag är kopplingen mellan arbetslivet och utbildningen ofta för svag. Det är bara en tredjedel av de som lämnar yrkesprogrammen som ett år senare har en etablerad ställning på arbetsmarknaden. Detta trots att det är tänkt att man ska kunna jobba direkt efter gymnasiet. Särskilt tydligt är detta för många kvinnodominerade yrkesprogram. Arbetsgivarna och fackförbunden måste ges större utrymme att forma yrkesprogrammets utbildningar. För många yrkesprogram är det ett stort problem att det saknas utbildade yrkeslärare vilket gör att många av dagens lärare är obehöriga. Ung Vänster vill att man inför möjligheter för obehöriga yrkeslärare att enkelt kunna läsa in det man behöver för att bli behörig. Idag har man som elev på ett yrkesprogram rätt till 15 veckors arbetsplatsförlagt lärande (APL), men i praktiken fungerar detta dock allt för sällan. Elever får mindre APL än vad man har rätt till och kvaliteten är ofta för låg. Ung Vänster kräver att alla elever får den APL man har rätt till och garanteras en utbildad handledare.

New Public Management

Sedan 90-talet styrs skolan, liksom resten av välfärden, av *New Public Management*, NPM. Det är en styrmodell som är hämtad från det privata näringslivet och industrin. Det går ut på att den högsta instansen, i skolans fall riksdagen, sätter upp ett stort antal mål som sedan ska uppnås på varje skola. Skolan får också en budget för att genomföra sin verksamhet men inte av staten utan av kommunen. Målet med NPM är att uppnå samma sak som inom industrin: ökad produktion med högre kvalitet till lägre kostnad. Som Lärarförbundet påpekar innebär det i realiteten att det blir "mer att göra på mindre tid med mindre resurser". Till skillnad från i industrin spelar nämligen ny

teknik ganska liten roll för ökad effektivisering i välfärden och därför bygger nästan all effektivisering på att anställda ska arbeta hårdare och att besparingar ska göras på till exempel vikarier, elevhälsa, skolmat och arbetsmiljö.

Det som politiker och ekonomer kallar effektivisering men som i själva verket är nedskärningar kan till exempel handla om att budgeten måste minska med en halv procent varje år. Det låter kanske inte så mycket, men på tio år är det fem procent och på tjugo år tio procent – och det i skolor som redan har resursbrist och egentligen skulle behöva mer resurser för att klara av målen. Resultatet är inte bara sämre kvalitet på undervisningen utan att väldigt många lärare mår psykiskt dåligt, att många tvingas sjukskriva sig på grund av stress och att lärare lämnar yrket. 2014 sjukskrev sig över 10 000 lärare på grund av psykisk ohälsa.

Det andra problemet med New Public Management är målstyrningen. Eftersom skolan styrs av massor av olika mål på olika detaljnivåer krävs det också uppföljning för att se till att målen nås. Detta leder till att det behövs en omfattande dokumentation och administration och många lärare klagar över att de allt mer tvingas bli byråkrater istället för lärare. Det är tid för administration och uppföljning som skulle kunna gå till att planera och förbereda själva undervisningen.

Det tredje stora problemet är att det som prioriteras blir de mål som är enklast att följa upp och mäta. Det är svårt att mäta förståelse och kunskap och ännu svårare att mäta personlig utveckling, välmående och värderingar. Att mäta provresultat och slutbetyg är däremot enklare och att budgeten går ihop är det absolut lättaste att mäta. Därför prioriteras att budgeten ska gå ihop och andra mätbara mått högst medan andra, ofta viktigare saker inte hinns med.

Det fria skolvalet

Sedan 90-talet går man inte längre automatiskt på skolan som tillhör ens bostadsområde. Idag är det vanligt att både gymnasie- och grundskolor är privata friskolor. I Sverige till skillnad från i alla andra länder är de fullt ut skattefinansierade och kan ta ut obegränsade vinster. Att pengar lämnar verksamheten i stället för att användas får såklart konsekvenser. Lärartätheten är lägre och lärarlönerna är lägre, framförallt på grund av en större andel utbildade lärare. Det finns ett fritt skolval där eleven och/eller föräldrarna har ett stort antal skolor att välja mellan.

Det fria skolvalet leder till två huvudsakliga problem. Det första är att det leder till segregation och minskad likvärdighet. Det handlar om att istället för att ha en jämlik skola som speglar samhället och där det finns barn både till akademiker och arbetare och till både invandrare och de som är födda i Sverige så är uppdelningen väldigt stark. Barn till rika familjer samlas på vissa, exklusiva och fina skolor. Där har ofta föräldrarna själva studerat länge och har tid och kunskap för att hjälpa till med skolarbeten och läxor medan det sällan är så i fattigare familjer. Därför har också likvärdigheten i den svenska skolan försämrats drastiskt och resultaten för barn till icke-akademiker har försämrats mer än snittet.

I en tid där integration ses som en av de viktigaste politiska frågorna är det märkligt att man accepterar ett system som ökar den redan segregerade skolan. I Göteborg finns det till exempel trettiosex skolor där 75 % av eleverna har utländsk bakgrund och sex skolor där under 5 % har det.

Det andra problemet med det fria skolvalet är att skolor tvingas konkurrera mellan sig för

att locka till sig så många elever som möjligt. Detta görs genom dyra reklamsatsningar och lockbeten som datorer, läsplatlor eller resor – allt för pengar som egentligen borde gå till undervisningen. Det finns också skolor som lockar med att det är egen tid och läxläsning – och alltså ingen obligatorisk närvaro – en dag i veckan. Detta sparar både pengar för skolan och kan locka skoltrötta elever, men ger såklart en sämre undervisning. Det är åtta gånger större chans att elever i behov av stöd har tillgång till specialpedagogiska insatser på en kommunal gymnasieskola jämfört med en fristående. Friskolor satsar generellt mindre på till exempel elevhälsan. 2015 var det 660 kronor mindre per elev. För en skola med 500 elever innebär det 330 000 kronor över till annat, till exempel privat profit. Men den kanske vanligaste metoden för att locka elever är genom att sätta höga betyg. Betygsinflation är ett allvarligt problem och en otroligt orättvis konsekvens av det fria skolvalet där särskilt lärare i friskolor har pressats att sätta högre betyg för att förbättra statistiken.

Privatägda skolor

Privatägda skolor, eller friskolor, är skolor som inte drivs av kommuner utan av någon annan ägare. Det kan vara en stiftelse med en särskild pedagogisk idé eller, vilket är vanligare, ett privat företag som vill tjäna pengar. Sverige är unikt på så sätt att det är det enda landet i världen där privata företag inom välfärden kan ta ut obegränsat med vinst. Även om kommunala skolor ständigt måste spara och snåla för att få budgeten att gå ihop är det ännu värre i de privatägda skolorna. Där måste pengarna dessutom räcka till en vinst åt aktieägarna.

De privatägda skolorna har flera metoder för att lyckas spara tillräckligt med pengar. De har till exempel mycket färre lärare per

elev än kommunala skolor och dessutom anställer de oftare utbildade lärare eftersom de kan ge lägre löner då.

De främsta ägarna är stora riskkapitalbolag som till exempel Academedia och Kunskapsskolan. Ibland kan borgare säga att även om vinsterna i privatägda skolorna är höga så delas inte allt ut, utan den största delen återinvesteras i verksamheten. Det de menar med det är att alla pengar som sparas in på undervisningen inte delas ut till ägarna direkt, utan att en del går åt till att till exempel starta nya skolor och köpa upp mindre företag. Detta gör de för att kunna tjäna ännu mer pengar i framtiden och för att företagen ska vara värda mer om de ska säljas, men gynnar ju knappast eleverna och lärarna som blir av med resurser för att de ska återinvesteras någon annanstans i företaget.

Vänsterpartiet har tillsammans med regeringen kommit överens om ett lagförslag på vinstbegränsningar inom skolan. Det skulle innebära att vinster på över 7 % av det operativa kapitalet (dvs det som används i verksamheten) inte får förekomma. Även om vi är för ett totalt förbud både av vinster och friskolor så är förslaget ett bra steg på vägen. Det skulle antagligen få de största och girigaste koncernerna att lägga ner och se till att åtminstone en större del av pengarna stannar i verksamheten.

Riskkapitalbolagens vinst på skolan

Enligt skolverket är det ungefär en fjärdedel av alla elever som går i fristående gymnasieskolor.

2007 omsatte de fem största koncernerna sammanlagt 3,6 miljarder, vilket var 18 % av alla skattepengar som gick till fristående aktörer. 2016 hade koncernernas omsättning ökat till 12,9 miljarder och 30 % av den privatdrivna andelen. Det är en tillväxt på hela 360 %. Mellan 2007 och 2016 ökade samtidigt antalet elever som gick i någon

av de fem största koncernernas skolor från omkring 40 000 till 106 000. Nästan ett tredubblat elevantal på tio år.

När man pratar om vinster i välfärden är det vissa "skolföretag" som framhåller att de inte tar ut någon aktieutdelning eller vinst, att överskottet återinvesteras i företaget eller används till att köpa upp andra företag. Det stämmer förvisso, men i själva verket innebär det bara en uppskjuten vinstutdelning. Den skolpeng eller andra medel som inte tagits ut som aktieutdelning får företagaren då ut vid försäljningen. Internationella engelska skolan är ett sådant exempel. Även om ägaren Barbara Bergström inte tagit ut någon aktieutdelning genom åren, så blev hon mycket förmögen då hon 2012 sålde 75 procent av aktierna till det amerikanska riskkapitalbolaget TA Associates för nästan 700 miljoner kronor. En koncern är klart större än de övriga. 2016 var Wallenbergägda Academedia fyra gånger större än landets näst största koncern Internationella Engelska Skolan, och sju gånger större än den tredje största, Thorénggruppen. Trots att alla koncerners omsättning ökat, har Academedias tillväxt varit exceptionell. På tio år har omsättningen ökat med 1 000 procent och elevantalet med 575 procent. Man kontrollerar en femtedel av hela friskolesektorn och en fjärdedel av den vinstdrivande sektorn. Läsåret 2016/17 gick var tredje friskoleelev i gymnasieåldern i någon av koncernens skolor.

Privatskolornas vinster i siffror

Siffrorna är från 2017 eller 2016 och all vinst är rörelseresultat

Academedia

Vinst: 516 miljoner kr.

Omsättning: 9,5 miljarder kr.

Engelska skolan

Vinst: 134 miljoner kr.

Omsättning: 1,9 miljarder kr.

Thorénggruppen

Vinst: 121 miljoner kr.

Omsättning: 1,2 miljarder kr.

Praktiska gymnasiet

Vinst: 98 miljoner kr.

Omsättning: 612 miljoner kr.

Kunskapsskolan

Vinst: 51 miljoner kr.

Omsättning: 1,1 miljarder kr.

Jensen education

Vinst: 41 miljoner kr.

Omsättning: 480 miljoner kr.

Lärande i Sverige AB (Realgymnasiet)

Vinst: 39 miljoner kr.

Omsättning: 500 miljoner kr.

TOTALT (sju största bolagen)

Vinst: 1 miljard kr.

Omsättning: 15 miljarder kr.

Betyg

Idag får elever betyg från och med årskurs 6, på en sexgradig skala A-F. Betyg utgår från att kunskap objektivt går att mäta och att någons betyg kan sammanfatta vad personen har lärt sig. Detta är felaktigt och därför kämpar Ung Vänster för en skola fri från betyg. För oss är kunskap en rättighet och när en elev inte fått ta del av den är det skolan som ska hållas ansvarig.

Betygssystemet i Sverige har ändrats många gånger, både sett till hur betygen sätts, hur många graderingsnivåer det finns och vid vilken ålder betyg ges för första gången. Många gånger har förändringar i betygssystemet använts för att på ytan försöka lösa problem i skolan som är mer djupgående.

Med betyg följer en rad problem. Betygen är inte likvärdiga mellan olika skolor. Ämnes- eller kursbetygen tar ingen hänsyn till elevens förmåga att förstå sammanhang och se beröringspunkter mellan olika ämnen. Betygen kan leda till hög stress och press och göra att man pluggar för att få ett högt betyg snarare än att för att lära sig nya saker. Alltför ofta används också hot om sänkt betyg som ett sätt att disciplinera elever. Många förespråkare av tidigare betyg hävdar att dessa är nödvändiga för att eleven och föräldrarna ska få information om var man befinner sig i förhållande till kunskapsmålen. Detta menar vi istället borde tillgodoses genom att läraren får mer arbetsutrymme att individualisera elevernas lärande genom formativ bedömning samt löpande och kontinuerliga utvecklingssamtal mellan elev, lärare och föräldrar. Ung Vänster är motståndare till betygssystem och säger konsekvent nej till förslag om tidigare betyg för att lösa de problem som finns i skolan idag. Vi är motståndare till graderade betyg i alla skolformer. Vi vill att man när man lämnar årskurs nio och gymnasiet istället ska få ett intyg på att man har de kunskaper som ingår i utbildningen. Ung Vänster vill att man ska ha möjlighet att överklaga sina betyg.

Läxor

Även om läxor av de flesta ses som en naturlig del av skolan så nämns de inte alls i varken skollagen eller läroplanen. Att skicka hem läxor betyder i praktiken att man förväntar sig att föräldrarna kan hjälpa till. Och om föräldrarna inte kan, på grund av bristande utbildning eller tid, så är det eleverna, framförallt ur arbetarklassen, som drabbas. Skolan ska vara kompensatorisk, alltså arbeta för att minska klassklyftor och andra ojämlikheter inom utbildningen, men läxor har motsatt effekt.

Det gynnar de högpresterande eleverna och missgynnar de som har det svårare i skolan.

Dessutom leder läxor till stress och press. Många, framförallt tjejer, lider av psykisk ohälsa och stress på grund av krav från skolan. Att då ge ut läxor signalerar att det är elevernas eget ansvar att lära sig och planera sin utbildning. På en del skolor finns läxhjälp med på schemat, där man kan få hjälp av en lärare med läxorna, men vad är då poängen? Det bästa vore att inkludera "läxor", alltså egna uppgifter att lösa, på lektionstid.

En feministisk skola

Skolan har potential att vara ett verktyg för att verka mot ojämlikheten mellan män och kvinnor, både genom att ge tjejer plats på killars bekostnad och genom att förändra förlegade mönster. Idag har skolan motsatt funktion, och i stället för att utmana rådande maktförhållanden återskapas könsmaktsordningen då elever fostras in i den rådande samhällsstrukturen. Könsmaktsordningen genomsyrar alla delar av skolan, allt ifrån undervisningens innehåll och skolans utformning till könskodade gymnasieprogram och manliga skolstyrelser. Resultatet blir en skola som uppmuntrar killar att vara aktiva och ta plats medan tjejer förväntas vara lugna, omhändertagande och passiva.

Skolan måste genomsyras av en medvetenhet kring genus och arbeta kompensatoriskt så att alla elever får möjlighet att utveckla nya tankar och sidor hos sig själva. Levande jämställdhetsplaner och ett aktivt jämställdhetsarbete måste vara en självklar del av skolans verksamhet. Skolan ska utmana könsmaktsordningen, inte upprätthålla den.

Sexualiserat våld i skolan

Könsmaktsordningen förekommer i alla åldrar, men tar sig olika uttryck. Att killar tar sig makt på tjejers bekostnad förekommer genom hela skolsystemet. Det grövsta uttrycket är det sexualiserade våldet. En majoritet av alla tjejer på gymnasiet har någon gång varit utsatt för någon typ sexuella trakasserier. Det kan handla om allt från tafsningar, till verbala kränkningar och övergrepp. Vi ser också hur det sexualiserade våldet drabbar unga tjejer i låg- och mellanstadiet, något som ofta förbises och bortförklaras som lek. Könsmaktsordningen och dess problem är strukturella och något samhället och skolan måste ta ansvar för.

Skolan ska vara en frizon från sexuella trakasserier. Ung Vänster kräver feministiskt självförsvar i skolan. Det är ett viktigt verktyg för att skapa egna rum, utbyta erfarenheter och få verktyg för att hantera det sexualiserade våldet. Feministiskt självförsvar är ett sätt för tjejer att ta tillbaka makten över sina liv.

Sexualundervisning

Sexualundervisningen har potential att bli ett ämne som på allvar utmanar och motverkar könsmaktsordningen, genom att vara en motvikt till det traditionella genuskapandet. För att detta ska vara möjligt krävs dock en rad förändringar. Dagens sexualundervisning lider av flera brister.

En tydlig brist är oförmågan att lyfta fram kvinnors sexualitet som något aktivt – den framställs oftare som passiv och ansvarstagande då den istället ersätts med undervisning om preventivmedel och graviditet. Kvinnans sexualitet förblir något skamfyllt och osynliggjort. Genom att vara ett tillfälle för diskussion om både de positiva och negativa aspekterna av sexualitet

och relationer kan sexualundervisningen fylla en viktig funktion. Den potentialen tillvaratas tyvärr inte alls idag, tvärtom är sexualundervisningen ofta fördomsfull och negativ. I värsta fall agerar den för att aktivt upprätthålla könsmaktsordningen och stereotypa föreställningar om manlig och kvinnlig sexualitet i synnerhet.

Ung Vänster menar att sexualundervisningen måste bli bredare och även inkludera flersidor av sexualitet, könsidentitet, relationer, mäns våld mot kvinnor och porrindustrins konsekvenser. En viktig del av undervisningen är den sexuella och reproduktiva hälsan, där kunskaper om kvinnors problem och sjukdomar bör ges ett större utrymme och ska diskuteras på kvinnors villkor. Det är också viktigt att dessa ämnen får utrymme även inom andra ämnen där det finns relevans att diskutera det, exempelvis religion, samhällskunskap och idrott och hälsa. Vi ser också ett behov av ett helhetsgrepp om sexualundervisningen där den introduceras tidigt i skolgången, på ett sätt som är anpassat efter elevernas ålder. Ytterligare en förutsättning för en positiv och bra sexualundervisning är lärare som är trygga och kompetenta i att leda den, därför kräver vi att sexualundervisning införs som en obligatorisk del av lärarutbildningen.

Elevdemokrati

Vi vill ha en skola som är till för oss elever och för att uppnå det krävs det en maktförskjutning: vi kräver ökat elevinflytande och elevdemokrati. Skolan måste utgå från att eleverna faktiskt är individer med egna åsikter som är intresserade av att lära sig och påverka skolan där man spenderar majoriteten av sin vakna tid. Elevdemokrati får aldrig reduceras till ett litet elevråd som får önska skolmat någon gång per termin, utan måste innebära reell makt över undervisning, schemaläggning, arbetsmiljö och skolmat.

Vuxenutbildning

Lärande är en livslång process, inte något som genomförs en gång i ungdomen och sedan aldrig sker igen. Det är därför en självklarhet att utbildningssystemet inte bara ska erbjuda, utan även aktivt uppmuntra människor att utbilda sig vidare och lära sig genom hela livet. Minskad stöd till vuxenutbildningen innebär i högre utsträckning än tidigare att människors liv kommer bero på val de gjorde vid 15-16 års ålder. Detta är en utveckling vi vänder oss emot.

Samhället är föränderligt, vilket innebär att vissa specialkompetenser i framtiden inte längre kommer efterfrågas, medan andra kommer behövas i större utsträckning än idag. Det är alltså nödvändigt med kompetensutveckling och omskolning inom alla yrken. Vuxenutbildningen har på det sättet även en viktig samhällsnyttig funktion. Många av de människor som idag står utan gymnasiekompetens har liten och dålig erfarenhet av det svenska studiesystemet. Det är därför viktigt att den svenska vuxenutbildningen verkar uppsökande och att Komvux (kommunala vuxenutbildningen), grundvux och folkhögskolor ges större resurser för att klara av en ökad efterfrågan.

Ung Vänster tycker att den kommunala vuxenskolan och de olika folkhögskolorna spelar en viktig roll som en andra chans för personer som av olika anledningar inte har kunnat fullgöra sin grundskole- eller gymnasieutbildning. Det är också bra att det finns en plats där man kan komplettera sin gymnasieutbildning för att få tillgång till ett bredare utbud av högskolestudier eller fylla på sina kunskaper för att ändra yrkesbana senare i livet.

Folkhögskolor bygger på folkrörelsetraditionen och fyller en viktig roll i att bryta den sociala

snedrekryteringen vid högre studier. De flesta folkhögskolor fungerar mer demokratiskt och mer knutet till elevernas erfarenheter än övriga skolor. Den särart folkhögskolorna står för vill vi värna om, både som komplement och alternativ till övriga skolor. För att stärka folkhögskolorna behövs dels att deras status som utbildningsinstrument höjs, men även att deras ekonomiska resurser ökar. Folkhögskolornas statsstöd måste höjas och folkhögskolestuderande ska ha rätt till studiestöd oavsett ålder.

Under senare år har det blivit svårare att få en plats på Komvux i många kommuner. Ung Vänster försvarar rätten till en andra chans och tycker det är viktigt att Komvux i varje kommun ges tillräckligt med resurser. För unga som inte har klarat gymnasiet kan Komvux spela en viktig roll för att ge en starkare ställning på arbetsmarknaden. Ung Vänster vill utöka antalet platser på Komvux.

Högskola och universitet

På universiteten och högskolorna finns kunskap som inte finns någon annanstans i samhället och det ger dessa institutioner en viktig ställning i samhället och unika möjligheter att erbjuda utbildning. Universiteten måste bli betydligt mycket öppnare och mer samhällstillvända än vad som idag är fallet, då de flesta människor aldrig tar del av den kunskap och inte ser det som en möjlighet att läsa vid ett universitet eller en högskola. Av samma anledning anser Ung Vänster att resultaten av den forskning som bedrivs på universitet och högskolor ska tillhöra lärosätena och därmed allmänheten.

De utbildningsmöjligheter som högskolorna har måste göras tillgängliga för fler. Det måste vara möjligt att utbilda sig på olika sätt för skilda syften. Man måste ha möjlighet att gå en

utbildning för framtida yrkesmöjligheter eller bara för att man tycker ämnet är intressant. En viktig del i att värna om allas möjligheter till studier och utbildning är att i arbetslivet försvara och utveckla rätten till studieledighet. Att kunna ta studieledigt är grundläggande för att den som arbetar ska kunna utnyttja rätten att utbilda sig, även inom områden där arbetsgivaren inte ger sitt medgivande. Det är också viktigt att försvara de mindre högskolorna och universiteten på mindre orter för att fler ska ha möjlighet att vidareutbilda sig, oavsett var i landet man bor. Den akademiska världen måste vara demokratisk uppbyggd och hierarkiska ordningar ska motverkas. Större makt över den egna studie- och arbetssituationen måste ges till studenter, doktorander och studentkårerna.

Den högre utbildningen är idag också dyr för studenten, förutom stora studielån kostar även utbildningens olika delar, kurslitteraturen innebär kostnader och bostadsbristen är ett påtagligt problem för studenter idag. För att tillgängliggöra den högre utbildningen för fler vill Ung Vänster utöka antalet utbildningsplatser på högskolor och universitet så att alla som vill läsa en högre utbildning kan göra det, men samtidigt som resurser satsas på fler platser krävs också resurser till att höja kvaliteten på utbildningarna.

Många studenter har idag en lärarledd undervisningstid som är mindre än sex timmar i veckan. Även om självstudier är en viktig del av en högskoleutbildning är det viktigt att antalet lärarledda undervisningstimmar ökar. Detta krävs för att höja kvaliteten på utbildningen och bryta ned hinder för studenter som kommer från studieovana hem. Ung Vänster vill att resursfördelningen till högskolan ändras så att alla studenter garanteras minst nio timmar lärarledd undervisning i veckan. Ung Vänster anser också att all undervisande personal på universitet och högskolor skall ha genomgått utbildning i högskolepedagogik.

Studielön och studenternas ekonomi

Idag lever en student som enbart har studiemedel många gånger under existensminimum och många väljer bort vidare studier på grund av risken att bli skuldsatta, andra tar fulla studielån men har ändå inte råd att köpa det allra nödvändigaste som till exempel litteraturen till den utbildning de läser. Många studenter tvingas att arbeta på sin fritid för att få ekonomin att gå ihop. Detta är problematiskt av flera anledningar. Dels är det skadligt för studierna, då en deltidsarbetande student inte klarar att studera på heltid, vilket innebär sämre studieresultat, och dels blir visstidsanställda studenter en billigare form av arbetskraft att utnyttja för arbetsköpare och verkar därigenom lönedepressande.

Ung Vänster kämpar för högre studiemedel. Hela studiemedlet måste höjas och bidragsdelen behöver kontinuerligt öka så att stora studielån inte höjer tröskeln ytterligare för studenter ur arbetarklassen. Vårt långsiktiga mål är att införa studielön. Studier och utbildning är långsiktiga investeringar för samhället och därför är det också på sikt lönsamt att satsa på att studenter ska ha drägliga villkor.

Idag fungerar sambandet mellan studiemedel och socialförsäkringar dåligt, vilket för med sig att studenter som blir sjuka eller får barn hamnar i en svår ekonomisk situation. Socialförsäkringssystemet behöver reformeras så att man som student får en ökad trygghet. Vi vill att det ges mer pengar till studenthälsan för att garantera en dräglig studietid. Likt i grund- och gymnasieskolan ser vi hur även studenthälsan på universitet och högskolor rustas ned och får allt mindre pengar. Det är en oroad utveckling som gör att många studenter inte får de stöd de behöver eller får vänta hela terminer för att få det stöd de har rätt till.

Ung Vänster menar också att all obligatorisk kurslitteratur ska tillhandahållas digitalt och vara kostnadsfritt för den enskilde studenten.

Detta i enlighet med vår princip om att utbildning är en rättighet som inte ska graderas utifrån betalningsförmåga. Av samma anledning vill vi också avskaffa alla former av studieavgifter, till exempel de för utländska studenter från länder utanför EU/EES. Införandet av dessa ledde till att antalet utländska studenter drastiskt sjönk och har i andra länder utgjort ett första steg gentemot införandet av avgifter också för inhemska studenter.

Studenters inflytande över den egna utbildningen måste stärkas. För att detta ska omsättas i praktisk handling är det viktigt med starka studentkårer, som bevakar att studenters rättigheter och intressen tillvaratas. Ung Vänster uppmanar alla studenter till att organisera sig i studentkåren. Samtidigt menar vi också att studentkårerna måste utvecklas för att på allvar bli studenternas intresseorganisation. Vi vill att frågor som rör studentinflytande, utbildningsbevakning, jämställdhetsfrågor och frågor kring utbildningens innehåll prioriteras. Avskaffandet av kårobligatoriet var en attack på studenters kollektiva organisering. Ung Vänster kräver att statsbidraget till studentkårerna höjs så att en långsiktig och oberoende verksamhet garanteras.

- Vi vill att kurslitteratur digitaliseras och blir kostnadsfri, att studiemedlet höjs och att det på långsikt införs studielön. Allastudenter på högskolan ska garanteras nio timmar lärarledd undervisning i veckan och vi vill att all undervisande personal på universitet och högskolor skall ha genomgått utbildning i pedagogik.

Avslutning

- Ung Vänster vill se en jämlik skola där alla har samma möjligheter inom alla delar av utbildningssektorn. Därför kräver vi mindre klasser, fler lärare och mer specialpedagoger i skolan. Vi vill avskaffa betyg, läxor och återinföra högskolebehörighet på alla gymnasieutbildningar.
- Vi kräver ökat elev- och studentinflytande, elevdemokrati och feministiskt självförsvar i skolan.

Frågor och svar

Vad tycker ni är det största problemet med skolan idag?

Att skolan, både den kommunala men framförallt de privatägda, drivs som företag där det viktigaste är att hålla budget. Det sker besparingar trots att resultaten sjunker och både elever och lärare mår psykiskt dåligt – då borde det ju ske stora satsningar. Att lärare måste lägga så mycket av sin tid på rapportering och administration är också ett problem.

Varför är det fel att ta ut vinst? Ska det inte löna sig att driva en bra skola?

Nej, man driver inte en skola för att tjäna pengar utan skolan finns till för att vi ska lära oss. Då kvaliteten på vår undervisning ställs mot vinst kommer ett aktiebolag alltid att välja vinsten. Resultaten blir mindre lärarledd tid, färre behöriga lärare och ingen skolhälsovård. Då ser vi hellre att hela skolpengen går till undervisning.

Jag tycker det är viktigt med valfrihet!

Den "valfrihet" vi ser idag sker till priset av att många får en sämre utbildning och lämnas efter. Det tycker inte vi är acceptabelt. Vi vill se en bra skola för alla. Ingen ska behöva betala priset för att man kanske har valt fel. För att bygga en bra skola för alla måste skolan få mer resurser och vi måste göra upp med de privata företagens vinstjakt.

Varför är ni mot betyg?

Vi tror inte att man lär sig mer för att man kollas och bedöms konstant. Den tiden som lärare lägger på att sätta betyg och förstå sig på kriterier skulle de kunna lägga på undervisning i stället. Dessutom gynnas bara redan högpresterande elever av betyg, eftersom det blir ett kvitto på att man är bra. För elever som har det svårare i skolan innebär det ofta ett hinder att gång på gång få på papper att man inte duger.

Hur ska man bestämma vilka som får komma in på utbildningar om man inte har betyg?

Vi tror att det finns många olika lösningar beroende på vilken utbildning det handlar om. Det finns redan många högskolor som har andra kriterier än gymnasiebetyg för att välja studenter. På konstnärliga skolor är det med arbetsprover och på till exempel scenskolan är det med audition. Att fler utbildningar hade haft antagningskriterier anpassade efter deras utbildning och yrke hade bara varit bra. På en del jobb som kräver gott omdöme och förståelse för andra människor, som till exempel poliser, psykologer och socionomer kanske personliga intervjuer hade fungerat bäst. För andra yrken kanske det är arbetserfarenhet och/eller praktik som visar vilka som skulle passa bäst. För någon utbildning är kanske ett inträdesprov liknande högskoleprovet är det bästa.

Resurser är inte lösningen!

Jo. En av de största anledningarna till att elever inte går klart skolan är att de inte får tillräckligt med stöd från lärarna. För att varje elev ska kunna få hjälp den hjälp den behöver är färre elever per lärare, och i allmänhet mindre klasser, viktigt.

Lärarna är för dåliga!

Vi tycker att det stora problemet när det kommer till lärare är att de inte får tid att undervisa. Nu går mycket tid från undervisningen till att rätta prov och annat administrativt arbete. Ett annat problem är att vissa skolor anställer lärare utan behörighet. Men självklart finns det mindre bra lärare, jag har också haft lärare som inte verkade gilla att undervisa – därför är det allvarligt att färre och färre väljer att söka in till lärarhögskolan.

Ordlista

APL

Arbetsplatsförlagt lärande, alltså att delar av undervisningen sker på en arbetsplats där kursens innehåll används.

Betygsinflation

När betygen i genomsnitt blir högre utan att kunskaperna i genomsnitt ökar. Ett resultat av att friskolor konkurrerar med varandra genom att erbjuda högre betyg. Följden blir att betygssystemet blir ännu mindre rättvist och säger ännu mindre om elevens kunskap.

Elevdemokrati

Elevers demokratiska inflytande över skolan, gällande studiemiljö, undervisning eller annat.

Friskola

En skola som inte drivs av offentliga sektorn, men som huvudsakligen finansieras av skatte-medel. Det som skiljer friskolor från privat-skolor är just finansieringen, då privata helt eller delvis finansieras med elevavgifter medan friskolor finansieras med skattemedel.

Gymnasieskola 11

Gymnasieskola 11, ofta förkortat GY11, är den gymnasiereform som alliansregeringen införde och som trädde i kraft 2011. GY11 innebar bland annat en övergång från G-MVG betygssystemet till A-F, att betyg började ges från årskurs sex istället för åtta, strängare närvarokrav och betygskriterier.

Högskolebehörighet

De grundläggande gymnasiekurser som man behöver ha klarat i för att vara behörig, alltså kunna, studera en utbildning på högskola eller universitet. Vilka kurser man behöver ha läst för att vara behörig till olika utbildningar kan skilja sig. Det som menas med

högskolebehörighet är grundläggande kurser i till exempel svenska, matte och engelska som man måste ha klarat för att alls få studera vidare.

Kårobligatoriet

Kårobligatoriet innebar att den som studerade vid universitet eller högskola var tvungen att vara medlem i studentkåren. Detta avskaffades 2010 och har haft drastiska konsekvenser för studenters organisering och påverkan idag.

Skoldemokrati

Gemensamt demokratiskt inflytande över skolan av alla som har skolan som arbets- eller studieplats, både elever, lärare och annan personal.

Skolpeng

I Sverige finansieras både kommunala skolor och friskolor via skolpeng. Skolan får en viss mängd skattepengar av kommunen för varje elev som går på skolan. Skolan får sen använda dessa pengar som den vill, till exempel till vinstutdelning.

Studielön

Skulle innebära att man istället för att vara tvungen att ta lån och en liten andel bidrag istället skulle få lön när man studerar vid universitet eller högskola.

Studiemedel (CSN)

Det ekonomiska stöd man kan få när man till exempel studerar vid universitet, högskola eller Komvux. Studiemedlet vid högre studier består av en del lån och en del bidrag, där lånet är majoriteten av inkomsten. Det finns ett begränsat antal år man kan få CSN för och ett krav på att för att få behålla studiemedlet måste man klara ett visst antal poäng per termin, vid heltidsstudier, 30 hp, är det 22,5. Lånet betalas sedan tillbaka till Centrala studiestödsnämnden, CSN.